

Utvalget for framtidens fellesskole

Notat

Til: Utvalget

Dato:

Fra: Sekretariatet

Saksnr.:

Rapport fra gruppesamtaler med elever

Sekretariatet har gjennomført gruppesamtaler med ungdommer i fire kommuner: Bergen, Sortland, Tønsberg og Kristiansand. 8-12 ungdom deltok i hver av samtalene (med unntak av i Bergen hvor bare 2 ungdommer møtte opp). Ungdommene ble rekruttert fra kommunenes ungdomsråd, og går enten på ungdomsskolen eller i videregående skole.

Hensikten har vært å få fram elevers egen stemme i spørsmål om fellesskolens framtid. Informasjonen de fikk tilsendt på forhånd er lagt ved, sammen med samtaleguiden som ble brukt.

Dette notatet oppsummerer innspillene utvalget har fått fra ungdommene gjennom de fire gruppesamtalene. Vi har gjort bruk av KI, men har både kvalitetssikret og bearbeidet framstillingen og sitatene basert på egne notater og transkripsjonene fra samtalene.

1 Hvordan ser din drømmeskole ut?

Ungdommene som deltok i samtalene, har mange tanker om hvordan en drømmeskole bør se ut. Et gjennomgående tema er ønsket om en skole som er mer tilpasset den enkelte elev – både når det gjelder undervisningsmetoder, faglig innhold og vurderingsformer. De etterlyser fleksibilitet, variasjon og mulighet til å lære på ulike måter. Et gjentakende tema er også at ungdommene ønsker seg mer praktisk opplæring og aktiviteter.

Elever lærer svært forskjellig, og skolen må derfor kunne tilby ulike læringsformer og ulikt tempo i læringen. En av deltakerne sa:

«Den perfekte skolen ville vært veldig åpen i progresjon og hva man lærer. At det er veldig tilpasset.»

Dette innebærer at elevene får mulighet til å lære i sitt eget tempo, og at læreren har verktøy til å gi oppgaver som er relevante og realistiske for hver enkelt.

Valgfrihet er et annet viktig aspekt ved drømmeskolen for elevene. Ungdommene ønsker seg større muligheter til å velge fag og retninger som passer deres interesser og styrker. Flere steder foreslo elevene at man burde få lov til å velge retning tidligere enn i dag. Det ble også etterlyst flere og mer varierte valgfag, og en ungdom sa:

«Fordi valgfag var jo, eller er, en veldig bra mulighet på ungdomsskolen. Kanskje legge enda flere typer valgfag innom alt.»

Flere ungdommer opplever at undervisningen i dag er for teoretisk og lite knyttet til virkeligheten. Det ble foreslått at fag som naturfag burde inneholde flere eksperimenter og praktiske forsøk, og at matte burde knyttes til hverdagslige situasjoner. En deltaker med dysleksi beskrev hvordan hun lærer best gjennom å gjøre og observere:

«Jeg lærer ikke så veldig godt av å bare sitte og lese (...). Så når jeg kan lære ved å gjøre eller se andre gjøre ting, så lærer jeg mye mer.»

I en av elevgruppene ble det lagt stor vekt på behovet for variasjon i vurderingsformer. Flere ungdommer opplevde at skriftlige prøver dominerer, og at dette ikke gir alle elever mulighet til å vise hva de kan. En deltaker fortalte om en lærer som tilbød fem ulike vurderingsformer – ved siden av skriftlig prøve, blant annet podcast, presentasjon og plakat – og hvordan dette førte til økt mestring og engasjement:

«Alle klarte egentlig ganske bra det de valgte. Det var første gang den læreren hadde gjort det – og det ble en av de beste karakterene vi fikk.»

Til slutt ble det understreket at skolen også må være et trygt og inkluderende sted. Det ble sagt at ...

«Har vi et godt læringsmiljø går jo skolen mye bedre, og det er at lærere på en måte setter fokus på klassemiljø, at alle skal ha det fint sammen. Det tenker vi bør være en del av drømmeskolen.»

Drømmeskolen, slik ungdommene beskriver den, er en skole der elevene blir sett, får mulighet til å lære på egne premisser, og der undervisningen oppleves som relevant, variert og meningsfull. Det er også en skole der det sosiale miljøet er trygt og inkluderende, og der læreren har tid og rom til å bygge relasjoner.

2 For at skolen skal bli best mulig framover for alle, hvilke **endringer** mener du må gjøres med skolen?

For ungdommene er det særlig tre områder som peker seg ut som viktige for å forbedre skolen: Bedre tilpasning, mer søkelys på livsmestring og psykisk helse, og en mer bevisst bruk av teknologi. Mange av innspillene handler om å gjøre skolen mer relevant, mer inkluderende og mer tilpasset den virkeligheten elevene lever i – både faglig og sosialt.

2.1 Bedre tilpasning

Tilpasning handler ikke bare om faglig nivå, men også om hvordan man lærer. Flere ungdommer mener at skolen i dag ikke tar nok hensyn til ulike læringsstiler. En deltaker foreslo å dele klassene etter hvordan man liker å lære – praktisk eller teoretisk – heller enn etter faglig nivå:

«Jeg tenkte mer på sånn å fordele klassene mer i hvordan man liker å lære. Ikke at man skal dele i hvor god man er på skolen, men åssen type [læring] – om man liker det teoretisk eller om man liker praktisk måte.»

I en annen av gruppene ble det påpekt at det er forskjellige læremetoder for forskjellige elever, og i flere av gruppene var det ønske om mer praktisk og variert undervisning. Noen lærer mer praktisk, noen mer teoretisk. Flere ungdommer opplever at dagens vurderingspraksis er for ensidig og ikke tar hensyn til ulike måter å lære på.

2.2 Hensyn til mental helse

Psykisk helse ble løftet frem som et område der skolen har et stort forbedringspotensial. Ungdommene er tydelige på at skolen må ta dette mer på alvor. Mange opplever stress, press og utbrenthet, og flere forteller om venner som sliter med å møte opp på skolen. I en av gruppene ble det pekt på at mange elever sliter med å få hjelp.

«Når man hører fra medelevene sine hvor mye de har gjort og hvor godt de har gjort det, så blir man ekstremt stressa og føler at man må gjøre alt med en gang, og så brenner man med en gang ut.»

«Utbrenthet, press og ensomhet – det er de tre hovedgrunnene til dårlig mental helse.»

2.3 Klok bruk av teknologi

Elevene ser på teknologi både som en ressurs og som en utfordring. Ungdommene er generelt positive til teknologiens muligheter, men understreker at den må brukes klokt. Kunstig intelligens sees på som en del av framtidens skole. Ungdommene mener at KI bør innpasses i undervisningen som et verktøy, slik som kalkulatoren ble, og at elevene må få opplæring i hvordan det brukes.

«AI må bli en del av undervisningen – som et verktøy, ikke en erstatning.»

Samtidig uttrykkes bekymring for overdreven skjermbruk, særlig i barneskolen. Flere ungdommer mente at barn får tilgang til digitale verktøy altfor tidlig, og at det går ut over konsentrasjon og læring. Det ble også uttrykt bekymring for at digital undervisning kan føre til mindre fysisk aktivitet og svekket kreativitet. Samtidig ble det understreket at noen elever lærer bedre digitalt, og at det derfor bør være valgfritt.

En deltaker sa:

«Så jeg tenker at du trenger ikke en iPad i førsteklasse, på en måte. Det er ikke nødvendig for læringen din at du skal sitte og se på en iPad og spille Minecraft på den.»

2.4 Bedre rådgivning

Mange opplever at elever velger studiespesialisering mest fordi de ikke vet hva de vil, og fordi de tror det gir flest muligheter framover i livet. Ungdommene etterlyser bedre rådgivning, og mer meningsfullt innhold i faget utdanningsvalg. De opplever at faget utdanningsvalg ikke fungerer godt nok, og at det gir lite hjelp til å finne ut hva man faktisk vil. En deltaker sa det slik:

«Utdanningsvalg er egentlig helt ubrukelig. Du går inn på vilbli.com og ser på lønn.»

Ungdommene etterlyser også mer undervisning i økonomi og praktisk livskunnskap:

«Vi lærer oss altfor lite om skatt og livet og jobber og penger og alt sånt der ... vi får med oss matte og tall, og ingenting om hvordan vi skal leve livet.»

2.5 Mindre forskjeller mellom skoler

Til slutt er det også et ønske om at skolen skal være mer likestilt og rettferdig. Flere ungdommer peker på at det er store forskjeller mellom skoler, både i undervisningskvalitet og i hvilke tilbud som finnes.

«Så der ser vi på en måte forskjellen på hva man sitter igjen med, og det er jo litt kjipt egentlig. At det skal si noe, hvilken skole du går på, og hva du lærer.»

3 Hva er det beste med dagens skole som vi bør ta vare på i framtiden?

Selv om ungdommene i samtaleene har mange forslag til endringer og forbedringer, er det også tydelig at de verdsetter flere sider ved dagens skole. Det er særlig tre områder som går igjen i samtaleene: Valgfrihet, relasjonen til lærerne og det sosiale fellesskapet.

3.1 Valgfrihet og muligheter til å velge retning

Flere ungdommer trekker frem valgmulighetene som en av de mest positive sidene ved dagens skole. Særlig på videregående oppleves det som verdifullt å kunne velge fagretning og fordypning ut fra egne interesser og ambisjoner.

«Valgmulighetene på videregående er noe av det beste.»

Også på ungdomsskolen blir valgfagene fremhevet som et viktig og positivt innslag. Selv om flere ønsker seg enda større bredde og variasjon, oppleves det som verdifullt at man får mulighet til å prøve ut ulike fag og aktiviteter.

3.2 Relasjonen til lærerne

Ungdommene har også gode erfaringer med lærere som engasjerer seg i elevene og som tar seg tid til å følge opp. I en av gruppene blir det fortalt om lærere som møter elevene i gangen etter timen for å gi svar på spørsmål de ikke rakk å svare på i undervisningen.

«Det at lærerne også engasjerer seg på stoffet gjør at det er enklere å få elever engasjert.»

Flere steder blir det understreket at læreren er viktig – både for kvaliteten på undervisningen og for relasjonen mellom lærer og elev.

«En lærer som ikke har ansvar for klassen vil ha mye mindre motivasjon til å bry seg det lille ekstra.»

Flere ungdommer gir uttrykk for at de har hatt lærere som har sett dem, som har tilpasset undervisningen og som har skapt et trygt og godt læringsmiljø. Dette oppleves som avgjørende for trivsel og faglig utvikling.

3.3 Det sosiale fellesskapet

Skolen blir også beskrevet som en viktig sosial møteplass. Ungdommene verdsetter at skolen gir dem mulighet til å være sammen med jevnaldrende, knytte vennskap og utvikle sosiale ferdigheter. En elev sa:

«Skole generelt er jo en sosial fantastisk arena, hvor man bruker tid (...) sammen med andre. Man blir stimulert sosialt. Man er sammen med folk, knytter vennskap. Og dette er jo ting som generelt er bra med skolen.»

Ungdommene erkjenner av at klassemiljøet kan variere, og at det ikke alltid er like godt. Men når det fungerer, oppleves det som en av skolens største styrker.

I en av gruppene blir det sagt at videregående skole gir et mer modent og inkluderende miljø, der folk samles rundt felles interesser og fagvalg.

Samtidig ble det i flere av gruppene uttrykt bekymring for at enkelte elever ikke tør å delta i diskusjoner, av frykt for å bli ledd av eller stemplet. En elev sa det slik:

«Det er ikke alle som tør å si hva de selv mener. Det er noen som kanskje er redd for å bli kansellert eller at det er feil det du mener (...).»

Flere ungdommer etterlyste mer bevisst arbeid med klassemiljø og inkludering, og mente at lærere har en viktig rolle i å skape trygge rammer for meningsutveksling.

4 Andre momenter som kom fram under samtalene

I tillegg til de mer strukturerte svarene på intervjuguiden, kom det fram en rekke refleksjoner og erfaringer som ikke nødvendigvis lar seg sortere direkte under våre spørsmål om drømmeskole, endringsønsker og bevaring. Disse momentene gir verdifull innsikt i hvordan ungdom opplever skolen som helhet – både som institusjon og som del av hverdagen.

Fraværsgrense og oppmøte

Et tema som engasjerte mange ungdommer, var fraværsgrensen. Flere uttrykte frustrasjon over fraværsgrensen, og hvordan den kan ramme elever som sliter psykisk eller har utfordringer hjemme. Det ble fortalt om elever som ikke får godkjent fravær, selv om de har reelle grunner til å være borte.

Flere mente at fraværsgrensen ikke nødvendigvis motiverer til oppmøte, men heller skaper stress og uro. En elev kommenterte fraværsgrensa slik:

«Jeg vil ha en skole der hvor man vil komme, istedenfor at man blir straffet for å ikke komme.»

Samtidig ble det også uttrykt forståelse for at lærere trenger noe å forholde seg til, og at fraværsgrensen kan bidra til struktur. Men det ble etterlyst mer fleksibilitet og individuell vurdering.

Skolens fysiske rammer og utstyr

Ungdommene i alle gruppene tok opp utfordringer knyttet til skolens fysiske fasiliteter. Det ble blant annet nevnt at ungdomsskoler deler gymsaler og garderober med barneskoler, og at små trappeganger lager «kork», noe som fører til forsinkelser og frustrasjon. Flere steder la ungdommene vekt på at det fysiske utemiljøet burde legges til rette for lek, sport og utfoldelse. I en av gruppene nevner ungdommen behovet for bedre skolebygg og mer plass i forbindelse med drømmeskolen:

«Stor og moderne. Mye sånn lekestativ og sånt der. Fotballbaner, klatrevegger og basketballkurver.»

Det ble også uttrykt bekymring for manglende tilgang til fysiske lærebøker. Flere elever opplever at alt undervisningsmateriell er digitalt, og at det ikke alltid fungerer optimalt. En elev på restaurant- og matfag sa:

«Vi har ikke nok bøker på skolen til at jeg faktisk kan lære stoffet jeg skal.»

Skolens rolle i møte med samfunnsutviklingen

I samtalene kom det også fram refleksjoner om hvordan skolen bør forholde seg til større samfunnsendringer, som teknologiutvikling, krig, klima og demokrati. I en av kommunene ble det diskutert hvorvidt skolen skal beskytte barn mot verdens uro, eller ruste dem til å møte den. Deltakerne mente dette må tilpasses barnas alder, men en av de som tenkte på barnetrinnet sa:

«Jeg tror at det er en fordel ved å være litt isolert og være barn på skolen – slippe bekymringene.»

Samtidig ble det understreket at skolen har et ansvar for å lære elevene om kritisk tenkning, kildekritikk og demokratisk deltakelse.

«Man burde lære mer om propaganda og falske nyheter – det er ikke et nytt konsept.»

5 Oppsummert: Hva ungdommene mener er viktig for framtidens skole

Det er tydelig at ungdommen ønsker seg en skole som i større grad møter dem der de er, og som gir dem mulighet til å utvikle seg på egne premisser. Et av de mest gjennomgående ønskene er at skolen skal være mer fleksibel og tilpasset.

Ungdommene etterlyser undervisning som tar hensyn til ulike læringsstiler, og vurderingsformer som gir rom for å vise kompetanse på forskjellige måter – ikke bare gjennom skriftlige prøver. De ønsker seg en skole der det er mulig å velge retning tidligere, og der fagene oppleves som relevante for livet de lever og skal leve – både nå og i framtiden.

Samtidig er det et sterkt engasjement for at skolen skal være et trygt og inkluderende sted. Flere ungdommer forteller om betydningen av gode relasjoner til lærere, og om hvordan et godt klassemiljø kan være avgjørende for både trivsel og læring. De understreker at lærere som ser den enkelte og gir rom for medvirkning, skaper motivasjon og mestring.

Psykisk helse er et tema som går igjen i alle samtalene. Ungdommene er tydelige på at skolen må ta dette mer på alvor, og at fraværsgrensen i sin nåværende form kan virke mot sin hensikt. De forteller om stress, press og utbrenthet, og om hvordan skolen noen ganger oppleves som en arena der man må prestere – heller enn et sted der man får utvikle seg.

Teknologi og digitalisering blir også diskutert med stor interesse. Ungdommene ser mulighetene som ligger i digitale verktøy, men de er samtidig kritiske til overdreven skjermbruk – særlig i barneskolen. De ønsker seg en skole der teknologi brukes som et hjelpemiddel, ikke som en erstatning for læreren, og der elevene får opplæring i kritisk bruk av digitale verktøy og kunstig intelligens.

Til slutt er det et sterkt ønske om at skolen skal bidra til å ruste elevene for framtiden – ikke bare faglig, men også sosialt og demokratisk. Ungdommene ønsker seg mer undervisning i personlig økonomi, kildekritikk og samfunnsforståelse. De vil lære å håndtere konflikter, forstå verden rundt seg og delta aktivt i samfunnet.

Ungdommene ønsker seg en skole som er mer relevant, mer tilpasset og mer inkluderende. De vil ha en skole som gir rom for både faglig fordypning og personlig vekst – og som tar dem på alvor som individer og samfunnsborgere.

Ungdommenes viktigste punkter for skolen i fremtiden:

1. **Tilpasning og variasjon:** Skolen må møte elevene der de er, med fleksible vurderingsformer og undervisning tilpasset ulike læringsstiler.
2. **Livsmestring og psykisk helse:** Stress, press og ensomhet er reelle utfordringer. Skolen må ruste elevene bedre for livet.
3. **Teknologi og digital kompetanse:** Teknologi må brukes som et verktøy, ikke en erstatning – og elevene må få opplæring i kritisk bruk.
4. **Valgfrihet og relevans:** Elevene ønsker mer valgfrihet og undervisning som oppleves relevant for deres liv og fremtid.
5. **Demokrati og medvirkning:** Ungdommene vil bli hørt og ønsker en skole som fremmer diskusjon, mangfold og kritisk tenkning.

Vedlegg:

- 1 Informasjonen som ble sendt ungdommen på forhånd
- 2 Samtaleguiden som ble brukt ved gruppesamtalene

Vedlegg 1: Informasjonen som ble sendt ut på forhånd

Møte med utvalget for framtidens fellesskole

Regjeringen har bedt en gruppe eksperter finne ut av hvordan fellesskolen bør være i framtiden. Mange bruker ordet «fellesskolen» om den offentlige skolen i Norge. Du kan lese mer om utvalget på nettsidene deres her: fellesskoleutvalget.no

Utvalget har fått i oppgave å gi regjeringen råd om hvordan skolen bør utvikles i møte med framtidens samfunn. For at vi skal kunne gi best mulig råd trenger vi å snakke med barn og ungdom om hva dere mener om skolen i dag, og hvordan dere mener at skolen bør være i framtiden. Derfor har vi laget denne teksten til dere, og noen spørsmål som dere kan tenke på før vi møtes.

Fellesskolen er en viktig felles møteplass i samfunnet. Alle barn har rett til å gå på en grunnskole i nærmiljøet sitt, og de har rett til gratis skolegang. På den måten blir skolen en møteplass som samler elever med ulik bakgrunn og ulike forutsetninger.

Endringer i samfunnet påvirker og utfordrer skolen. Eksempler på slike endringer er ny teknologi som kunstig intelligens, bruk av sosiale medier og falske nyheter. Samtidig er det endringer i befolkningen som gjør at vi i framtiden blir flere eldre og færre yngre. Når samfunnet endrer seg, må skolen også endre seg. Endringer i samfunnet kan for eksempel føre til at elevene kanskje trenger å lære andre ting på skolen, eller lære på andre måter.

Refleksjonsspørsmål

På skolen skal dere elever lære det faglige dere trenger, både for å kunne ta mer utdanning og for å få jobb senere. Men skolen skal også være et trygt og godt sted å være, og et sted der barn og unge kan lære å forstå seg selv, andre mennesker og samfunnet rundt seg.

- Hvordan ser din drømmeskole ut? Hva bør du lære og hvordan bør den være?
- Hvilke endringer mener du bør gjøres for at skolen skal bli best mulig framover for alle?
- Hva er det beste med dagens skole som vi bør ta vare på i framtiden?

Praktisk gjennomføring og personvern

Formålet med samtalen er å få vite hva dere elever mener om skolen i dag, og hvordan den bør være i framtiden. Samtalen vil ta omtrent en time. Meningene fra dere vil oppsummeres og brukes inn i en NOU-rapport som kommer i juni 2026.

For å være sikker på at vi får med oss de ordene dere selv bruker og ikke glemmer alt det viktige dere forteller oss, ønsker vi å skrive ned hva dere sier og ta opp samtalen. Alt vi skriver ned vil være anonymt, det betyr at det ikke går an å vite akkurat hvem som har sagt hva. Vi kommer også til å samle inn noen meninger skriftlig fra dere som vi bruke i det videre arbeidet, disse meningene vil også være anonyme. Vi kommer til å dele ut samtykkeskjema for å delta i forkant av samtalen.

Notatene fra samtalene vil lagres på et trygt sted som kun sekretariatet vil ha tilgang til. Opplysningene som skal brukes i utvalgets videre arbeid og sluttrapport vil være fullt anonymisert. Siden Kunnskapsdepartementet som offentlig myndighet har arkivplikt for arkivverdige dokumenter, vil det fullt anonymiserte referatet bli arkivert.

Har du spørsmål om samtalene, om behandling av personopplysninger eller om noe annet, ta kontakt med Christin Oftebro Baum på e-post: chba@kd.dep.no eller på telefon: 92 24 85 66.

Vi gleder oss til å møte dere!

Vedlegg 2: Samtaleguide ungdommer/ ungdomsråd

Introduksjon av oss:

- Hvor vi jobber, og hvorfor vi gjerne vil snakke med dem
- Presentasjon av elever
- Hva gjør dere på fritiden (bli kjent – oppvarming, evt koble til skole senere hvis det er noen linker)

Framtidens skole

- Hvordan ser din drømmeskole ut? Hva bør du lære og hvordan bør den være?
- For at skolen skal bli best mulig framover for alle, hvilke endringer mener du må gjøres med skolen?
- Hva er det beste med dagens skole som vi bør ta vare på i framtiden?

Tror dere alle er enige i det dere sier her om skolen eller tror dere at mange er uenige om hvordan skolen skal være. Tenker dere at det er noen elever som ønsker en helt annen skole?

Utviklingstrekk

Samfunnet forandrer seg hele tiden. [Uhjulpet]: Hva er de viktigste endringene dere vil trekke frem? [Hjulpet, vis til brevet de fikk:] *Kunstig intelligens, sosiale medier, falske nyheter, krig og flere flyktninger, klimaendringer...*

Hvordan tenker dere at sånne endringer i samfunnet påvirker skolen?

- Er det andre endringer dere tenker at det er viktig at skolen tenker på?
- Gjør disse endringene at dere trenger å lære nye ting? Gjør endringene at skoledagen kan bli annerledes?
- Vi har sett i det siste at det er flere elever enn før som ikke trives på skolen og at de er mindre motiverte. Hva tror dere det skyldes? Har dere noen tanker om hvordan skolen kan endre seg for å snu dette bildet?

Hvis tid (SJEKK KLOKKA): Demokrati og utvikling

- På skolen skal man lære demokratiske verdier som toleranse og respekt og man skal tåle at folk er forskjellige. Synes dere det er sånn i dag? Hva er viktig for at skolen skal være et sted der man lærer demokratiske verdier og å respektere at folk er forskjellige?

Nå vil vi gjerne at dere hjelper oss å oppsummere det viktigste vi har snakket om. Hvis dere skal velge 3 ting som er viktig for skolen fremover – hva er det?

- I grupper (mentimeter?)
- I plenum, hva snakket dere om (respons på ordsky)